

Forfatter: Brandes, Georg

Titel: Schweiz

Citation: Brandes, Georg: "Schweiz", i Brandes, Georg: *Samlede Skrifter*, 1899-1910, s. 171. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-brandes11tom-shoot-workid55419/facsimile.pdf> (tilgået 27. januar 2022)

Anvendt udgave: Samlede Skrifter

Ophavsret Materialet er dedikeret til public domain. Du kan kopiere, ændre, distribuere og fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs CC0-erklæringen.](#)

SCHWEIZ

GLETSCHERE

(1885)

I

Naar man om Morgenen Klokken 6 fra *St. Moritz Dorf* gaar ned til *St. Moritz Bad* for at begynde Dagens Kur med at drikke af Kildevandet og tage sig et Bad i den tidlige Morgenstund, er Luften en Vederkvægelse og Synet en Fest. Og det er næsten ligegyldigt, hvordan Vejret er. Skinnende grøn, kun plettet af glitrende Solfunker, ligger *St. Moritz Söen* der dybt nede tilvenstre, indfattet i uregelrette, snart udhævelde, snart indhævelde Linjer af Kysten, der overfor hæver sig dækket af Fyrreskove. Det er den Art Fyr, som paa Latin kaldes *Pinus Cembra L.* Skovene stiger op langs Bjergskræningen, indtil det nøgne Fjeld knejsende hæver sig over dem. Imod den gennemsigtige blaa Himmel staar i den rene Luft blændende i Sollyset Bjergenes Sne-Kamme. Det er som Friskhed strømmede gennem Øjet ned i Sindet. Efterhaanden bliver man fortrolig med Omridsene, som man først slet ikke ret kunde huske eller forstaa. Billedet fæstner sig i Sjælen; man vænner sig dertil, lever sig ind deri. Man ser det da ogsaa de Morgener, hvor det er dækket af Taage.

Den, der er hensat paa en Højslette 6000 Fod over Havet, ham gaar det efter nogen Tids Forløb som det efter Sagnet gaar den, der bliver bortført til ligesaa dybt under Havet og som fæster Bo paa dets Bund. Den virkelige Verden gaar i Glemme for ham. Han aander en anden Luft, lever et andet Liv end dens.

Her er man rykket bort fra den arbejdende og stræbende Menneskeheds Verden. Her hører man til den store Klasse af Ørkesløse og Unyttige, som kaldes Rejsende. Den Rejsende er en Særart for sig, et Menneske uden Virksomhed og Pligter, hvis eneste Syssel er den at give Penge ud. Han fremkalder derfor med Nødvendighed sin Modsatning: Hotelværten, Opværteren, hvis eneste Virksomhed er den at indkassere hans Penge. En By, som næsten kun bestaar af Rejsende og Hotelværter, er i og for sig en temmelig umenneskelig Regelstridighed, og derfor gør ethvert Badested et til en vis Grad nedslaaende Indtryk.

Men i Landsbyen St. Moritz er der i Husenes Bygning og Beboernes Ydre endnu megen Oprindelighed. Og den indstrømmede engadinske og italienske Befolkning, som lever af de Rejsende, har et sydlandsk Præg. Sproget her i Over-Engadin er det saakaldte *ladinske*, en romansk Mundart, nærmest beslægtet med Italiensk. De offentlige Opslag fra Kommunen er udstedte baade paa Ladinsk og paa Italiensk, undertiden tillige paa Tysk. Bønderne ser med deres mørkebrune Had og sorte Øjne mere italienske end schweizerske ud, hvis man ellers kan bruge den sidste Benævnelse i Modsatning til et af de Folks Navne, af hvilke den schweizerske Befolkning bestaar. Men Meningen er nærmest den, at de ikke er saa grimme, som de Indfødte i Schweiz næsten altid ellers er. Faa kan sikkert rose sig af at have set en schweizersk Herre, der havde Præget af en Gentleman, endnu færre vil kunne prale af at have set en Schweizerinde, der ikke lignede et længere eller kortere Stykke tørret Kød med ærbart Ansigtudtryk. Her ses dog af og til en Skikkelse, rigtignok udelukkende blandt Mandkønnet, som har Holdning og Karakter, og den brune Engadiner ser idetmindste altid svært menneskelig ud ved Siden af den blege rejsende Driver.

II

Hvidt i Hvidt! Hvidere end det hvideste Hvidt, Øjet rør har set! Hundrede Gange hvidere end Møens hvide Klint i Sol, hvidere end al Verdens Mør og alle Grækenlands Gudinder hviler Gletscherne heroppe i Frihedens Hjem, hvor alle Sundhedskilderne rinder. Et Brev beroppe fra burde være saaledes beskaffent, at

naar man aabnede det, var det som aabenbarede Gletschernes hvide, straalende Kvindelighed sig for Læseren, og som faldt der bløde fløjlsagtige Edelweiss og fine røde Alperoser ud af Brevet. Men det er ikke hver Mands Sag at plukke dem, selv om han forstaar at vurdere deres Skønhed. Og man forstaar ikke en Gletscher, fordi man af og til betragter den i Afstand. Ens Erfaringer nytter En slet ikke noget. Mangen En har maaske i sin Ungdom kendt en eller anden Gletscher; men han kom saa lidet i noget nærmere Forhold til den, som den Rejsende, der fra *Jungfraublick* i Interlaken stirrer over paa *Jomfruen*, kommer til hende. Mangen Anden har maaske set saadan en Gletscher smelte for Solens varme Straaler, saa Sneen løb som Taarestrømme ned ad Bjergets Side, og han har tænkt, at nu blev den til en Sø, der lod sig lodde; men saa sneede det straks igen, og Oktober kom, og Gletschere blev stedse mere isfast. Gamle Erfaringer nytter intet. Og saa er Gletscherne saa forskellige.

Der er nu *Rosatsch-Gletschere* ved Pontresina. Hvor Floden strømmer nede i den dybe Klippespalte, saa dybt, at man neppe kan taae at se ned, aabenbarer Gletschere sig ved en Omdrejning af Vejen, mælkevid og snehvid, bredt hvilende, dvask i sin kolde Ro, og dog underligt yppig i sin magelige Stilling i Lejet. Saa koket i al sin Kulde. Det er som glædede den sig ved alle de Blikke, der fra Pontresina sendes mod den, som indbød den til Betragtning og Besøg.

Ganske anderledes mægtig og alvorlig troner *Morteratsch-Gletschere*. I et Leje, der danner en uhyre Fjerdedelskres, med 18 knejsende, tindrende Snetakker paa sin Bjergrands fyrstelige Krone hviler den lysende som en Snedronning i en Straalekrans af Solsne. Den er virkelig stolt. Det er Alvor med dens Kulde. Men den lider selv derunder. Det smerter den, at den lyser uden Varme. Det er dens hemmelige Kval, at den ikke selv kan spore den Hld, i hvilken den for Menneske-Øjet synes at gløde, naar Solen favner den helt. Den rejser sig om Morgen i al sin Skønhed, strækker sig ind i den høje Himmel, harmonisk som en Farvesamklang i Hvidt, staar der i sin Kroningsdragt, den gnistrende Brillant-Kaabe af himmelfaldne Sæstjerner; men den føler ikke sin egen Skønhed, er ligegyldig ved sin Pragt som ved Menneskebeundring. Dog naar Solen om Aftenen skilles fra den, blegner den, graaner næsten, og saa

rødmer den helt over Aasyn og Barm som en ganske ung Pige. — Mest tilpas føler den sig i Regnvejr og Sne. Saa hyller den sig ind, svøber Taager og Skyer som en smidig Kniplingsdragt om sine Lømmen, føler sig sikker for Menneskebesøg og årømmer uafbrudt om Solen.

Patù Gletscheren er igen af en helt anden Art. Den er mellem Gletscherne hvad Athene er mellem Gudinderne, kold og klar, rank og slank. Det er en Gletscher med Fjernsyn; den er videbegærlig og har Kærlighed til det Skønne; derfor ser den ufravendt ned mod Italien og har nok i dette smukke Skue. Den bryder sig ikke om Solen; det er Maaenen, den elsker og som klæder den. Den ligger deroppe paa den stejle *Alp Grüm* hinsides *Bernina-Hospitiet*, til hvilket man kører 700 Metre i Vejret fra St. Moritz. Den har lejret sig paa det smukkeste Sted, paa hvilket en Gletscher overhovedet kan tilbringe sine hundrede Tusind Aar. Nede ved Hospitiet har den evigt to mærkværdige Bjergsøer for Øje, adskilte ved en ganske smal Dæmning, af hvilke den enes Vand er funklende sort, den andens hvidt som Mælk eller rettere som Vand, i hvilket man har fyldt Eau de Cologne. Fra den sorte Sø flyder en lille Bæk ud i Innfloden, fra den hvide en anden ud i Addafloden. Endnu er det ikke lykkedes noget Menneske (ikke engang den berømte Tyndall, der opholdt sig her) at udforske Grunden til Søernes ganske forskellige Farve. Men Gletscheren deroppe sidder sikkert inde med Hemmeligheden. Paa Søerne kaster den dog kun et Sideblik. Dens egenlige Udsigt er den, som Hannibal og Bonaparte viste deres Soldater, da de havde ført dem op over Alpepasserne, Udsigten over Lombardiets smilende Jord. For det menneskelige Øje er Udsigten selv fra Alp Grüm begrænset ved de lombardiske Alpers Mur, som strækker sig paa den anden Side af den yndige Dal, i hvilken Byerne *Le Prese* og *Poschiano* ligger; men Patù-Gletscheren er istand til at se ud over alt Lombardiets Sletteland helt ned til Toscana. Den følger med stille Deltagelse den høje Moders, det gamle Kulturlands Liv. Den er italiensk i sit Hjerte.

III

Det er Lørdag Aften; der er Bal i det smukke Kulmhotel, som ligger højest oppe i Landsbyen og dog kan kappes med Pragthotellerne nede i Badet. Dets Dansesal har svære Purpurgardiner, Vægge af gult Atlask og i Bjælkeloftet brede Spejle, hvori man ser Ballet paa Hovedet. I Selskabsværelserne og de lange brede Gange, der strækker sig rundt om Balsalen, er der formelig Trængsel af Herrer i nye Sommerdragter og Damer i Festkjoler. Samtalerne summer En om Ørene paa Fransk, Tysk, Italiensk, Engelsk, Russisk, Rumænsk, Græsk osv. Man er forestillet for saa Mange, at man har Møje med at trænge sig igennem til Salen, hvor der danses.

Den Gruppe af unge Mænd og unge Kvinder, som der sidder, er alle Rothschilderne fra Bryssel og Wien; deres Millioner trykker dem øjensynligt ikke; de er altid lystige og sorgløse, gør Bjergture hele Dagen og søger hver Aften Selskabet op. Til deres Kres hører en ung Baronesse fra Paris, St. Moritz-Ballerens fejrede Dronning. Det nydeligste Porcellæns-Aansigt med brune Øjne, Nogen kan se. Til den hører ogsaa en meget beundret og meget koket russisk Skønhed, der er saare forfalden til at spise Smaakager og drikke Chokolade om Formiddagen, og til at vise sig med fint pudret og let malet Ansigt om Aftenen i Dragter, der kunde forrykke Hovedet paa den hellige Antonius.

Det fattes ikke paa Karikaturer. Der er f. Eks. en høj præfisk Ministerialembetsmand, der løber om med sit uhyre Johanner-Kors paa Brystet her i dette internationale Badeselskab, hvor ikke én bærer nogen Orden, og som trods sine halvhundrede Aar og sin Skaldepænde altid vil danse med de yngste Piger. Og der er en ung Marquis, Iudehaver af den sidste levnede Dryp af Adelsblodet i en af Frankrigs berømteste Familier, et lige saa slattet som indbildsk Væsen med Haaret studset i Klædebørsteform, med det dumme Hovmod i Mine og Holdning, som stedse danser rundt med et gammelt, grimt Kvindemenneske, fordi hun er af fyrstelig Afstamning og saaledes den eneste, med hvem han mener at kunne indlade sig uden Selvfornedring. De unge Piger af Borgerstand eller af nybagt Adel værdiger han intet Blik.

Men det fattes ikke heller paa indtagende Skikkelser. Der gaar Fru Ristoris to unge Døtre forbi og drøger, gazelagtigt slanke som de er, med deres fine italienske Profiler (skarpt bøjede Næser, sejrrikt lysende Øjne) Beundringen efter sig, hvor de gaar.

Imidlertid spiller Orkestret bestandig sine Valse og Kontradanse, og hoppende, hvirvlende, snart i Takt, snart ude af Takt, altid halvt forpustede bevæger Parrene sig uden virkelig Anstand eller Gratie gennem Salen. Den moderne Dans er i Grunden altfor grim.

Med ét tiltrækker et enkelt Par min Opmærksomhed og snart saa stærkt, at jeg ikke mere slipper det af Syne. Det er Amerikanere, det ses ved første Blik af Maaden, hvorpaa de danser. De er begge ranke Skikkelser, begge elegante i deres Holdning. Han er den typiske unge amerikanske Gentleman, ser rolig, viljekraftig ud, med en tilbageirængt og vel behersket Nervøsitet; intet særlig begavet i Udtrykket. Hun er forholdsvis høj, hvid og bleg med underligt forstenede og dog lysende Ansigtstræk, en fængslende, karakterfuld Profil, en Gletscherjomfru, som de, jeg beundrede i Middags.

Aldrig før har jeg været Vidne til en saadan Dans, og uden nogetsomhelst Spørgsmaal er den det skønneste, jeg i St. Moritz har set. Det var den amerikanske saakaldte *walking valse*. Medens de andre hoppede og sprang rundt omkring, bevægede han og hun sig gaaende eller rettere langsomt, ganske langsomt svævende, med en Ro og Sikkerhed, som hørte de en anden Verden til. Det var som rettede ikke de sig efter Takten, men den sig efter dem. Der udgik en Art Herredømme fra dem. Skønt de vedblev at danse uafbrudt, som kunde de aldrig faa nok af hinandens Selskab og det medens Parrene trattedes og vekslede rundt om dem, var de ligefuldt de eneste helt stille Mennesker i Salen. Deres Ansigter var alvorlige; ikke et Smil, ikke heller et Ord, men et Udtryk af stille Lykke. Skønt de bestandig drejede sig mellem tyve Par, berørte eller strejfedes de aldrig nogen af de andre Dansende. Saa mesterligt førte han hende, at de i Grunden var ganske ene med hinanden. Hun havde et Baaud af fem store, smukke *Edelweiss* foran i sit lyse Haar. Det var det Diadem, der passede til hendes Væsen.

Jeg gad intet mere se og gik hjem.